

MAGYAR INTERNACIONALISTÁK SZIBÉRIÁBAN ÉS TÁVOL-KELETEN 1917—1922

(Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978. 399 o.)

A Magyar—Szovjet Történeztudományi Bizottság 1976 szeptemberében Irkutskban, Habarovszkban és Novoszibirszkben tudományos ülészeket rendezett. Itt, Szibéria és Távol-Kelet e három nagyvárosában tartott tanácskozáson szovjet és magyar történészek több mint húsz előadást tartottak a magyar internacionalisták szovjet-oroszországi szerepéről, tevékenységük hatásáról, történetéről.

A kötet az elhangzott előadásokat tartalmazza, az alábbi tematikai sorrendben:

1. Az internacionalisták Távol-Keleten
2. Az internacionalisták Szibériában
3. A magyar internacionalisták és a Nagy Október magyarországi hatása
4. Az internacionalisták a történetírásban
5. A szovjet—magyar történeti kapcsolatok néhány elméleti kérdése.

Valamennyi előadás a tudományos kutatás legújabb eredményeire támaszkodott és a közölt tanulmányok is ezt tükrözik.

Az első két témából megismerjük, milyen szerepet vállaltak az első világháború hadifoglyaiból lett internacionalisták a világ első munkásállamának védelméből. Olyan hazafiakkal ismerkedhetünk meg, akik az októberi forradalom győzelméért, vívmányainak megszilárdításáért Szibériában és Távol-Keleten fogtak fegyvert és együtt ontották vérüket orosz osztálytestvéreikkel.

Sz. G. Lazo, a Szovjetunió polgárháborúja legendás hőse igen nagyra értékelte a Szibériában és a Távol-Keleten küzdő magyar harcosok és parancsnokok bátorságát. A Bajkálontúlon tartott egyik katonai tanácskozáson mondta:

„... jól harcolnak a nemzetköziek. Túlnyomó többségük (80—85%) magyar, a többiek osztrákok, németek... Mindannyian, mint volt katonák, harci tapasztalatokkal rendelkeznek... hűek a forradalomhoz.”

A magyar internacionalisták részvételének ilyen nagy arányára maga Lenin adott magyarázatot, amikor rámutatott az orosz és a magyar agrárviszonyok nagymérvű hasonlóságára:

„Magyarország tudvalevőleg a legközelebb áll Oroszországhoz — írta Lenin —

nemcsak földrajzilag, hanem azoknak a földbirtokosoknak a mindenhatósága tekintetében is, akik átmentették a középkorból az óriási kiterjedésű földbirtokokat.”

És Lenin gondolatához közvetlenül kapcsolódnak Ligeti Károlynak, az omszki internacionalisták lánglelkű vezetőjének sorai, melyeket Bresztovszky Edéhez, a Népszava szerkesztőjéhez írt:

„Az orosz forradalmat a mi véreink közül a legtisztábban a magyar paraszt érti meg. Ő föl tudja fogni egész mélységében és forradalmi nagyságában azt a lépést, amit az orosz paraszt tesz, amikor önkezevel ácsolt ügyetlen ölfájával kimegy csapatostól a határba és elméri egymás között a bárói, a grófi és a papi földeket. Az évszázadok óta tartó földért való véres küzdelemnek csendőrszuronyok alá szorított harcosa, a magyar paraszt, ökolbeszorított kézzel, kitágult, véres, lángoló szemekkel nézi a földmérő muzsikokat — és hazagondol, hazagondol...”

A magyar nép legjobbjai a forradalom napjaiban elkötelezték magukat mindazzal, ami Szovjet-Oroszországban 1917-ben történt. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom megmutatta, hogy egyedül a lenini párt képes választ adni az elnyomott problémáira. Csak ez a párt képes és kész vezetni őket a hatalom megragadására. Ez adott ösztönzést a Kommunisták Magyarországi Pártjának létrejöttéhez is, melynek 60. évfordulóját az elmúlt évben ünepeztük.

Pártunk megalakulásának, valamint a Tanácsköztársaság kikiáltásának 60. évfordulója kapcsán különösen nagy figyelmet érdemel a harmadik téma, melynek előadói Milei György, Zsilák András, Mucsi Ferenc, Liptai Ervin, V. I. Fomin és Józsa Antal voltak.

Az internacionalisták tevékenysége Oroszországban mind politikai és mind katonai szempontból igen nagy jelentőségű. A világháború alatt orosz földre került hadifoglyaink közül nagyon sokan ott sajátították el a marxizmus—leninizmust. Ott érlelődött meg bennük az elhárítás, hogy hazatérve elharcosai leszenek egy új típusú marxista párt, a kom-

munista párt létrehozásának, amely, leszámolva a szociáldemokraták opportunistusával, következetesen vezeti majd a dolgozó tömegeket a társadalmi felszabadításért folyó harcban.

„Az imperialista háború sújtó kényszerre által vágóhídra hajtott, de pusztá életüket megmentett hadifoglyoknak a nemzetközi forradalmat jelentő oroszországi proletármozgalomba való bekapcsolódásából keletkezett a mi forradalmi mozgalomunk — írta 1921-ben Kun Béla. — A mozgalom elementáris jelentőségű volt: a háború ondora, a béke vágya, a felszabadulás ösztöne hajtotta, tömörítette a forradalom után tapogatózó szervezetekbe a magyarországi hadifoglyoknak ipari munkásokból és földműveszégényekből rekrutálódó elemeit. Az oroszországi kommunista párt, a szovjethatalom nemcsak a nemzetközi proletárszolidaritás ösztönétől vezetve, de saját forradalmának nemzetközi jellegét és jelentőségét felismerve, nemcsak támogató kezét nyújtott a mindenfelől jelentkező hadifoglyszervezeteknek, de központosította is őket, és minden igyekezetével oda hatott, hogy az elemi erővel kitört mozgalmat megtöltse a bolsevizmus, a marxista kommunizmus forradalmi öntudatával... Megindult az öntudatlan és kevésbé öntudatos tömegekből a kommunisták kiválogatása és szervezeti formába tömörítése, az »avantgarde« kialakítása.”

A párt megalakulása, és az, hogy a magyar munkásosztály a néptömegek harcának az élére állt, meggyorsította az itthoni eseményeket. 1919-ben már a lenini üdvözlét lelkesítette országunk dolgozó népét, mely a világon másodikként vívta ki a proletariátus diktatúráját, s kezdett hozzá a szocializmus építéséhez.

A szovjet forradalom védelmében fegyvert fogott százezernyi magyar internacionalista gyorsan felismerte a forradalom nemzetköziségét. Megértették, hogy a földbirtokosok és a tőkések hatalmának megszüntetése Magyarországon is feladat. Felismerték, hogy a szovjet forradalomban való részvételük, az oroszországi munkásosztály vívmányainak vé-

delme egyben saját, itthoni felszabadulásukat sietteti. Felismerték, hogy ügyük sikerét, amit Marx és Engels a Kommunista Kiáltványban megfogalmazott, csak az együttes fellépés, az összefogás teheti lehetővé.

A polgárháború súlya az orosz munkások és parasztok vállán nyugodott. A Vörös Hadsereg személyi állományának 77⁰/₀-a az orosz dolgozók köréből került ki. Jelentős áldozatokat hoztak még Szovjet-Oroszország más népei is, így az ukránok és a lettek is.

Mégis, a polgárháborúnak abban az időszakában, amikor a Vörös Hadsereg szervezete a kezdeti szakaszában volt, a sok tízezer internacionalista, katonaviselt volt hadifogolynak nagy szerep jutott a veszély elhárításában. Derekasán kivették részüket az ellenforradalmárok és intervenciók első és egyben legveszélyesebb támadásainak a leverésében. Joggal írta a „Szocialista Forradalom” című Moszkvában megjelenő magyar nyelvű lap, hogy a magyarok és a lettek „egy esztendőnél tovább erős részt tettek ki abban a gerincben, amely köré lassan felizmosodott a Vörös Hadsereg teste.”

A magyar—szovjet fegyverbarátság, a két nép barátsága a közel 100 ezer magyar internacionalistának az oroszországi forradalom és polgárháború frontjain vívott közös harcában gyökeredzik. Az öntudatos magyar munkások joggal tartották sajátjuknak a Horthy-ellenforradalom 25 éve alatt is a Szovjetunió minden eredményét, s Magyarország német fasiszta megszállása alatt biztos remélték a fölszabadító szovjet csapatok megérkezését, akiknek fegyverei végül meghozták nemcsak a nemzeti függetlenséget, hanem lehetővé tették egyben a magyar dolgozók társadalmi felszabadítását is.

A kötet jelentős helyet foglal el a proletár internacionalizmus kérdéseinek kutatásában. A tudományos tanácskozás anyaga a magyar kiadással egyidőben orosz nyelven a Szovjetunióban is megjelent.

Györkei Jenő